

Resumo da Unidade 3. Trazos económicos, sociais e políticos do Antigo Réxime. (2ª quincena, 1ª semana)

1. Introducción xeral

- Por Antigo Réxime entendemos o sistema económico, social e político que procedía da descomposición do feudalismo medieval, e que estivo en vigor ata o liberalismo en Europa. Comprende os séculos XVI, XVII e XVIII

- Características

Economía de base agraria e señorial, poboación de réxime demográfico antigo, sociedade estamental baseada nos privilexios e política caracterizada polo absolutismo monárquico.

2. Economía de base agraria.

- A economía do Antigo Réxime era basicamente rural, entre o 80 e o 90% da poboación dedicábanse a tarefas agrícolas, o que lles proporcionaba case o 75% da produción de bens.

- A maior parte desta produción dedicábase ao autoconsumo, polo que os intercambios comerciais eran escasos e dificultados pola mala estrutura do sistema de transporte.

- Non había plena propiedade privada: a maior parte das terras estaban amortizadas, non se podían dividir, mercar nin vender: eran as terras de "*mans mortas*". Esta propiedade vinculada permitía sacar proveito dela ao seu titular e exercer xurisdición sobre ela.

- A Coroa, a nobreza e maila Igrexa eran titulares dos señoríos, extensas posesións sobre as que exercían xurisdición e das que recibían rendas. Os dereitos señoriais eran os beneficios de todo tipo que recibían os donos das terras

Ademais de tódolos tributos, peaxes, multas e dereitos de paso engadíase o décimo (diezmo) que obrigaba a tódolos campesiños a entregar a décima parte das colleitas, no caso da Igrexa para asegurar o mantemento do culto e do clero.

- Aínda que existía un certo número de agricultores propietarios das súas terras, sobre todo en Cantabria, Asturias, País Vasco e norte de Castela, a maior parte dos campesiños eran arrendatarios ou xornaleiros. Pero temos que diferenciar dúas realidades agrarias: o interior de España e a periferia.

3. A sociedade estamental

- Características esenciais deste tipo de sociedade son: a desigualdade xurídica e o inmovilismo social.

- Dividíase en tres grandes grupos ou estamentos cada un deles sometido a normas e leis diferentes

- Dous dos tres estamentos eran os privilexiados: a nobreza e máis o clero non pagaban impostos, só eles podían ocupar cargos públicos e honores e non estaban sometidos á xurisdición dos xuíces ordinarios.

- O resto da poboación (pobres, xornaleiros, campesiños, artesáns, comerciantes...) integraban o estamento que carecía de privilexios e estaba sometido á lei común.

- O nobre non traballaba e vivía de rendas, valorábase negativamente o traballo artesanal.

4. A política centralizadora dos Borbóns.

A chegada ao trono español da dinastía francesa dos Borbóns significou a implantación do absolutismo monárquico

4.1. A guerra de Sucesión

- Foi un conflito pola sucesión da Coroa española, na que interveñen as potencias europeas: Inglaterra, Austria e Holanda apoiaron ao arquiduque Carlos de Austria; Francia a Filipe de Borbón (neto de Luis XIV). Tamén é unha guerra civil que enfrontou ás autoridades dos diferentes reinos. As de a Coroa de Castela (incluíndo Galicia, territorios vascos e Navarra) apoiaron a Filipe de Borbón (Filipe V) e as da Coroa de Aragón (Cataluña, Aragón, Valencia e Baleares) apoiaron ao arquiduque Carlos de Austria.

- A paz asinouse nos Tratados de Utrech (1713) e Rastadt (1713): Filipe V foi recoñecido como rei de España, renunciando expresamente á Coroa de Francia.

4.2. Política interior: o centralismo borbónico

- Na política territorial Filipe V suprimiu os *fueros* (leis particulares) dos reinos da Coroa de Aragón mediante os chamados **Decretos de Nova Planta** que trasladaban a Aragón a lexislación castelá. A *Nova Planta* aboliu as Cortes dos diferentes reinos da Coroa de Aragón, integrándoas nas de Castela, que se converteron nas Cortes de España.

- A administración territorial baseouse nunha división provincial, na que cada provincia quedaba ó mando dun *Capitán Xeneral* nomeado polo rei. Unha *Audiencia*, que aconsellaba ao Capitán Xeneral e se encargaba de asuntos xudiciais, e un *Intendente* encargado da recadación de impostos e a dinamización económica do país. E os *Secretarios de Despacho* na administración central.

- **A Facenda:** Pretendíase un sistema único de recadación. Os intentos de Ensenada (ministro de Facenda que impulsou a realización dun catastro onde se detallaba a riqueza de Castela entre 1850 e 1853) fracasaron ante as resistencias da nobreza e do clero.

5. O Reformismo ilustrado

En España os ilustrados foron unha minoría formada por membros da burguesía e algúns do clero e da pequena nobreza. A súa maiores preocupacións foron:

- o progreso da Nación, mellorando no posible a economía, dado que pensaban que o atraso do país procedía do forte predominio da propiedade nobiliaria e eclesiástica. Jovellanos propuxo una lei agraria.

- a educación foi un obxectivo prioritario, convencidos de que só a mellora do nivel cultural do país podía sacalo do seu atraso e impulsaron as ensinanzas prácticas. Crearon as Sociedades Económicas de Amigos do País na segunda metade do século.

5.2. Carlos III e o despotismo ilustrado

- Motín de Esquilache (1766) que foi unha revolta na que se uniron o malestar da poboación pola carestía e o prezo dos alimentos (froito dunha mala colleita e da liberalización do comercio do trigo), a oposición ao excesivo poder de altos cargos estranxeiros (Grimaldi, Esquilache, etc.) e a resistencia dos privilexiados que vían recortado o seu poder e influencia.

- Os ministros de Carlos III (Aranda, Floridablanca...) promoveron algunhas reformas económicas e político-administrativas bastante moderadas e de resultados moi limitados.

5.3. Os límites do reformismo borbónico

Os Borbóns ilustrados formulaban unha reforma desde arriba, apoiándose no monarca absoluto («*déspota ilustrado*»), pero os cambios económicos propostos cuestionaban as bases da propia monarquía absoluta, polo que o rei, ante oposición dos grupos privilexiados, sempre freou a posta en práctica destas medidas.

6. As transformacións económicas, as manufacturas e o comercio colonial no século XVIII.

Os primeiros Borbóns impulsaron a formación de manufacturas reais subvencionadas polo Estado. En Valencia medrou a industria da seda, no País Vasco incrementouse a produción de ferro e en Cataluña produciuse unha especialización crecente manufactureira nas zonas interiores (lá e algodón).

O comercio colonial

Sobre todo Carlos III preocupouse por reorganizar o comercio con América. Tamén abriu o monopolio de Cádiz e estableceu a libre comunicación dos portos españois en 1778, primeiro co Caribe e despois con todas as colonias.

7. Galicia no Antigo Réxime

- A Galicia do século XVIII era unha sociedade eminentemente rural e agraria.
- O **foro** era o contrato a longo prazo, que tiñan unha duración media de tres xeracións, asinado entre o señor (segrar ou eclesiásticos) e o labrego ou unha aldea representada polos cabezaleiros, en virtude do cal o primeiro lle cedía ao segundo o uso dunhas terras e este comprometíase a entregarlle a aquel todos os anos unha determinada cantidade de gran ou viño e outros produtos
- No reinado de Carlos III dictouse unha sentenza (1763) nun preito entre eclesiásticos e fidalgos (conflicto de “os *despoxos*”) que consolidou os foros en contratos perpetuo.

As industrias rurais

- En Galicia, os campesiños obtiñan ingresos suplementarios coa produción artesanal (tecidos de liño...).
- Industrias do liño, mantelearías, lonas, curtidos eran pequenos establecementos que non tiñan peso na industria fabril española. Durante os séculos XVIII e XIX non se introduciron melloras técnicas nas formas de organización da produción co conseguinte empobrecemento dunha fracción importante das explotacións familiares.
- A metalurxia galega era un dos poucos sectores industriais especializados no que existían artesáns non labradores que vendían a súa produción integramente no mercado. O complexo de Sargadelos, foi un alto forno destinado á fundición de ferro que foi o primeiro no ámbito civil que se estableceu en España que usaba carbón vexetal e que logrou un importante crecemento durante a Guerra da Independencia, e que pecha en 1875.

A ilustración en Galicia.

- Os ilustrados galegos divídense en dúas tendencias: os reformistas conservadores e os máis progresistas.
- Os primeiros buscan un programa de reformas que non cambie o sistema vixente, como Xoán Francisco de Castro

- Entre os segundos, que cren que non hai progreso posible sen cambiar radicalmente o sistema económico do Antigo Réxime, está Lucas Labrada, e o caso diferente é Frei Sarmiento (1695-1772) un dos poucos que relaciona os males do país co abandono da lingua e a cultura propias polos fidalgos e cregos e defende a recuperación do galego, no ensino, no culto e nas relacións cos campesiños.